

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ЇХ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE DURING THE STUDY OF FOREIGN LANGUAGES BY STUDENTS OF HIGHER EDUCATION IN THE PROCESS OF THEIR PROFESSIONAL TRAINING

Стаття присвячена застосуванню технологій штучного інтелекту в процесі фахової підготовки під час вивчення іноземної мови. Метою статті визначено шляхів удосконалення методики викладання іноземних мов у здобувачів вищої освіти в процесі фахової підготовки. В результаті дослідження визначено можливості удосконалення методики використання штучного інтелекту в процес вивчення іноземних мов здобувачами вищої освіти за рахунок їх включення із урахуванням історично сформованих передумов, а також вітчизняного та зарубіжного досвіду педагогічної спільноти з підготовки здобувачів відповідними технологіями. Дослідження вказує, що використання штучного інтелекту може полегшити професійну діяльність викладача іноземної мови в процесі його професійної діяльності (скоротити час на підготовку до занять, розробляти і перевіряти нові завдання тощо). Результати дослідження зазначають, що здобувачі вищої освіти можуть звертатися, під час вивчення іноземної мови в контексті їх фахової підготовки до інструментів штучного інтелекту за більш розширеною допомогою або консультацією та подальшою практикою в оволодінні іноземною мовою. Дослідження дає можливість продемонструвати, що заміни викладача іноземної мови в процесі фахової підготовки штучним інтелектом не вбачається на даному етапі функціонування штучного інтелекту неможливо, бо сам штучний інтелект має потенціал доповнити і поліпшити освітній процес, але безпосередня аудиторна творча педагогічна робота виконується саме викладачем враховуючи потенціал здобувачів, їх освітні цілі та індивідуальні можливості. Дослідження вказує на попередню ефективності застосування штучного інтелекту для навчання іноземної мови але у перспективним вбачається отримання статистичних даних. Констатуємо, що на початку роботи зі штучним інтелектом можемо відзначити помітний інтерес до нього з боку здобувачів але також і підвищення їх мотивації до вивчення іноземної мови в процесі фахової підготовки.

Ключові слова: фахова підготовка, здобувачі вищої освіти, освітній процес штучний інтелект, чат-боти.

The article is devoted to the application of artificial intelligence technologies in the process of professional training during studying the foreign languages. The purpose of the article is to determine the ways to improve the methodology of teaching foreign languages to students of higher education due to their inclusion, taking into account the historically formed prerequisites, as well as the native and foreign experience of the pedagogical community in training students with appropriate technologies, were determined. The study indicates that the use of artificial intelligence can facilitate the professional activity of a foreign language teacher in the process of his professional activity (reduce the time for preparing for classes, develop and check new tasks, etc.). The results of the study indicate that students of higher education can turn to artificial intelligence tools for more advanced help or consultation and further practice in mastering a foreign language when learning a foreign language in the context of their professional training. The study provides an opportunity to demonstrate that replacing a foreign language teacher in the process of professional training with artificial intelligence is not possible at this stage of the operation of artificial intelligence, because artificial intelligence itself has the potential to supplement and improve the educational process, but the direct classroom creative pedagogical work is performed by the teacher himself, taking into account the potential of the learners, their educational goals and individual capabilities. The study indicates the preliminary effectiveness of the use of artificial intelligence for foreign language learning, but the acquisition of statistical data is seen as promising. We note that at the beginning of work with artificial intelligence, we can note a noticeable interest in it on the part of applicants, but also an increase in their motivation to learn a foreign language in the process of professional training.

Key words: professional training, higher education students, educational process, artificial intelligence, chat bots.

УДК 333.926:453.22

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/70.2.6>

Хайруліна Н.Ф.,

канд. філ. наук,
доцент кафедри романо-германської філології
Навчально-наукового інституту філології і журналістики Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

В сучасних умовах необхідно не тільки готувати професіоналів, що забезпечують розробку і функціонування систем штучного інтелекту, але й навчати здобувачів різних освітніх закладів активно користуватися штучним інтелектом як під час занять, так і орієнтуватися в його застосуванні для самостійної освітньої або професійної діяльності. Розвиток такого формату освітніх послуг, в контексті включення елементів штучного інтелекту, спостерігається в різних країнах світу.

Відмінність в підходах різних країн до підготовки здобувачів освіти на різних етапах їх підготовки, в контексті взаємодії з системою штучного інтелекту, все ще потребує з'ясування шляхів для впровадження в освітній процес, широких можливостей як для підвищення ефективності так і для оптимізації самого освітнього процесу в цілому. Теоретичні розвідки питанням значущості штучного інтелекту в освітньому процесі займалися: Я. Берегова, Н. Борисенко,

Т. Гембара, Т. Полухтович, М. Цюрик, Б. Лінник та інші. Питанню впровадження нейромереж в процес підготовки різних фахівців присвячені наукові розвідки О. Гаєвської, Д. Швидкого, О. Трифонової, М. Садового, С. Шехавцової та інших. Обґрунтуванню ефективності використання штучного інтелекту в контексті вивчення іноземних мов присвячені роботи Т. Кокнової, В. Краснопольського, Т. Пахомова, Ю. Курилова, К. Новіка, Є. Козлова, І. Голубєва та інших.

Але, не зважаючи на вагомий науковий внесок науковців та ґрунтовну різновекторність вже зроблених досліджень це питання все ще має актуальність та не аби яку перспективність. Тому, **мета статті** полягає у визначенні шляхів удосконалення методики викладання іноземних мов у здобувачів вищої освіти в процесі фахової підготовки.

Сьогодні, в умовах варіативності різних освітніх закладів в спектрі вибору технологій роботи з учасниками освітнього процесу виникає потреба не тільки визначити зміст оволодіння системами штучного інтелекту, але і запропонувати різні варіанти освітніх траєкторій, що враховують потреби суб'єктів освітнього процесу в процесі фахової підготовки. Сьогодні спостерігається надзвичайний інтерес у розвитку нейромереж у багатьох сферах життя і освіта, у цьому випадку, не є виключенням. Штучний інтелект вбачається вченим як інструмент чи програма, яка аналізує інформацію та вирішує завдання аналогічно тому, як це робить людина [1, с. 133]. Вчені зазначають, що штучний інтелект використовує алгоритми, які дозволяють обробляти великі обсяги інформації і знаходити в них закономірності [3, с. 358-359]. Нейромережі, як один із видів штучного інтелекту, мають можливість писати складні алгоритми для вирішення поставлених завдань, мають можливість «навчатися» на основі великої кількості даних і знаходити закономірності [2, с. 119].

Інструменти штучного інтелекту за запитом користувачів вмить генерують необхідний педагогічний контент, який допомагає викладачам закладів вищої освіти зменшити навантаження на підготовку до занять [4, с. 35]. Чат-боти, як інструмент, який має можливість імітувати спілкування у різних форматах, на кшталт, здатні підтримати бесіду, відповідати на питання, коментувати виконану роботу, а також давати рекомендації (ймовірні методичні поради щодо шляхів поліпшувати рівень володіння іноземною мовою) [7, с. 59]. Як і у кожній технології штучний інтелект має і свої певні недоліки, по-перше: за допомогою штучного інтелекту здобувачі можуть написати есе або точніше «списати», виконати інші завдання призначені для відпрацювання мовленнєвих навичок, втрачається їх сенс [8, с. 590]. По-друге, деякі науковці вважають, що штучний інтелект може в майбутньому замінити викладача взагалі. Але на думку вчених, «заміна»

викладачів навряд чи можлива, бо на відміну від штучного інтелекту викладачі володіють необхідними професійними якостями (емпатія, мотивація, здатність до соціальної взаємодії тощо) [9, с. 288].

Впровадження штучного інтелекту в освітній процес є неминучим наслідком цифровізації освіти. У науковій і методичній літературі йдеться про те, що в результаті трансформуються багато професій, в тому числі і професія викладача іноземної мови [10, с. 199]. Наприклад, в якості напрямків такої трансформації називаються збільшення кількості освітніх платформ, що працюють в онлайн режимі, це в свою чергу, стимулює до розширення викладацьких функцій (тьютор, модератор, розробник освітніх програм, організатор проектного процесу тощо).

Аналіз наукової літератури дає можливість виділити вектори впровадження штучного інтелекту в освітній процес за наступними напрямками: управління освітнім процесом (персоналізація освітнього процесу, аналітика освітньої діяльності освітнього закладу, моніторинг якості освітніх послуг, створення освітніх курсів тощо), проектування освітніх курсів тобто їх педагогічний дизайн (створення планів-конспектів, формування модулів до курсів тощо), створення освітнього контенту (візуалізація матеріалів, створення текстів, мультимедіа, вправ, завдань, поточних та підсумкових атестацій), прокротинг (контроль та моніторинг за процедурою контролю на онлайн-іспитах здобувачів вищої освіти або під час тестування), інструмент для вирішення спільних задач (проектна діяльність, творчі завдання тощо) [8; 10; 11].

Отже, охарактеризуємо ймовірні шляхи використання інструментів штучного інтелекту в процесі вивчення іноземних мов здобувачами вищої освіти. Наприклад, платформи Edvibe, Miro, Notion, Trello, Canva дають можливість генерувати необхідні тексти і завдання, малюнки, діаграми, картки та інші дидактичні матеріали. Окрім цього, чат-боти, дають можливості відповідати на запитання, знижуючи при цьому часові витрати викладачів; GPT чат здатний перевірити письмову роботу, вказати на помилки і продемонструвати способи їх виправлення [12, с. 186]. Отже, у педагогів з'являється додаткові ресурсні можливості звертатися до алгоритмів, за допомогою яких працює штучний інтелект, і підходити до своєї роботи більш творчо та продуктивно у тандемі з комп'ютером.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що при вмілому поводженні зі штучним інтелектом викладач може зробити освітній процес більш ефективним, а також передати частину своїх функцій комп'ютеру, звільнивши свій час для виконання більш інтелектуальних і творчих завдань. Перейдемо до огляду технологій штучного інтелекту, які можуть бути задіяні в процесі вивчення іноземної

мови здобувачами вищої освіти в процесі фахової підготовки. Штучний інтелект сервісу Duolingo BirdBrain вивчає профіль кожного користувача і робить прогнози щодо його освітніх траєкторій, забезпечуючи тим самим індивідуальний підхід до навчання [13, с. 15]. Система відстежує завдання, які викликають у учасника курсу труднощі, а також запам'ятовує допущені в цих завданнях помилки, на основі чого формує подальший план навчання.

Існує кілька досить ефективних онлайн-ресурсів для редагування текстів іноземною мовою, що використовують технології штучного інтелекту. Одним із таких ресурсів є Grammarly, який виправляє понад 150 різних типів помилок, таких як помилки в граматиці, орфографії, пунктуації, стилі письма та структурі речень. При наявності помилок Grammarly видає рекомендації щодо їх виправлення, пропонуючи різні варіанти. Робота з даним сервісом дозволяє здобувачам аналізувати свої тексти, розвиваючи навички критичного мислення, що може їм стати в нагоді в подальшому при написанні наукових робіт, магістерських дисертацій, наукових статей, анотацій та інших письмових робіт. Пропонується сучасністю і величезна кількість нейромереж які генерують зображення, малюнки (Midjourney, Looka, Wepik), анімовані малюнки (Synthesia, Murf, D-id), презентації (Plusdocs, Presentsimple, Tome, Slide AI), тематичні тексти (Chat GPT, Perplexity, GigaChat).

Оволодіти іноземною мовою в процесі фахової підготовки здобувачі вищої освіти можуть також допомогти чат-боти в каналі Телеграм, які є інструментом мобільного навчання. Це такі боти, як @multitran_bot (надає можливість автоматичної роботи з онлайн-словниками, видає всі можливі варіанти перекладу і значення, дублює основний функціонал словника Мультитран (інтернет-система двомовних словників), @AndyRobot (фокусується на практиці розмовної англійської, в зв'язку з чим бот пропонує здобувачу вибрати одну з повсякденних тем (погода, хобі, робота, окрім цього бот надає можливість щодня проходити уроки з граматики з поясненнями і тест на засвоєння матеріалу), @eddy_en_bot (допомагає освоювати нову лексику, безкоштовна версія дозволяє вчити п'ять слів на день), @EnglishSimpleBot (можна читати тексти англійською мовою і відзначати незнайомі слова для подальшого вивчення в спеціальному режимі, проходити тести на конкретні теми, а також удосконалювати граматичні навички, включаючи рівень володіння мовою Upper-Intermediate) [6; 8; 9].

Інструмент нейромереж чат GPT, який здатний до контекстно-залежного розуміння та генерації тексту, платформа враховує попередні повідомлення та відповідає з урахуванням контексту, створюючи вірогідні та ймовірні повсякденні ситуації для спілкування іноземних мов. Ця особливість

чату GPT дозволяє викладачам і здобувачам вищої освіти взаємодіяти з «віртуальним співрозмовником»: вести діалоги, обговорювати різні теми, задавати і відповідати на питання. За допомогою чату GPT здобувачі можуть отримати додаткову комунікативну практику і підтримку поза аудиторією, поліпшити навички читання, письма та говоріння, розширити словниковий запас, а також поліпшити стиль спілкування. В аудиторії ж ключовим організатором освітнього процесу залишатися тільки викладач, виступаючи в ролі консультанта або експерта в області іноземної мови, який допомагає та створює відповідні умови для ефективного навчання, у тому числі і у процесі фахової підготовки [7, с. 177].

Крім програм, які можуть бути використані з метою оволодіння іноземною мовою, існують і інструменти – помічники викладачів, засновані на основі штучного інтелекту. До таких помічників відноситься і сайт Twee, який було розроблено спеціально для фасилітації процесу підготовки завдань з різних аспектів іноземної мови (лексика, граматики, читання, аудіювання, говоріння, письмо). З його допомогою можна створювати тексти і питання до них, наприклад, відкриті тести, з вибором правильної відповіді, вірно/невірно. Крім цього, платформа генерує лексичні та граматичні вправи на заповнення пропусків, співвіднесення слів з дефініціями, розкриття дужок, розташування слів в правильному порядку тощо. На сайті платформи можна генерувати транскрипцію до завантаженого відео, сформулювати до цих відео питання, знайти цікаві факти і цитати відомих людей з обраної теми, скласти питання для обговорення, виокремити перелік з переваг і недоліків, скласти списки тим для есе тощо. Відмітимо, що генеровані у такий спосіб завдання хоча і потребують незначної корекції, все ж таки істотно скорочують час викладача на підготовку до занять, а також стимулюють творчий процес, пропонуючи великий вибір ідей і завдань.

Наведемо ймовірні приклади завдань для здобувачів спеціальності «Середня освіта. Мова і література», завдання мають приблизний характер, зміст може варіюватися для різних напрямків, а також на практиці вони повинні формулюватися іноземною мовою.

1. Виберіть відомого інфлюєнсера, з ким би ви хотіли поговорити і складіть питання для інтерв'ю: факти з біографії, бізнес, успіх, професіоналізм, гроші, благодійність, корпоративна відповідальність тощо. Знайдіть обрану особистість на сайті <https://character.ai/> та задайте їй свої запитання, спробуйте підтримати послідовну розмову, відповідаючи на репліки персонажа. Зробіть скріншот бесіди і прикріпіть його в коментарях, та розкажіть про те, що вам здалося найбільш цікавим з розмови з гіпотетичним персонажем.

2. Складіть текст презентації про відому компанію за запропонованим планом, використовуючи мовні кліше для кожного етапу презентації. Введіть текст у відведене для цього вікно на сайті <https://elevenlabs.io/>, оберіть улюблений голос зі списку (з британська або американська вимова), згенеруйте аудіо письмового тексту, прочитайте текст за диктором по техніці shadowing (тіньового повтору), виступіть з презентацією перед однокурсниками.

3. Зробіть в чаті GPT запит на складання списку аргументів на користь розвитку і використання штучного інтелекту в різних професійних галузях в майбутньому. Запитайте чат GPT, які він може навести аргументи за чи проти розвитку і застосування штучного інтелекту в майбутньому. Оберіть одну з точок зору, за чи проти, проведіть дебати з одногрупниками, які висловлюють протилежну думку, прийдіть до спільного висновку.

4. Напишіть есе на тему того, які виклики можуть бути в вашій майбутній професійній діяльності як викладача іноземної мови, обґрунтуйте свої думки про те, як ці виклики можуть сприяти особистісному зростанню та розвитку кар'єри, наведіть приклади, що ілюструють вашу точку зору. Скопіюйте текст есе в Чат GPT, поставте перед чатом GPT завдання перевірити ваші помилки, проаналізуйте виправлення чату GPT, запишіть стратегію подальшого мовленнєвого самовдосконалення. Зробіть скріншоти початкового варіанту есе і варіанту з виправленнями, розмістіть аналіз своїх помилок в коментарях до завдання.

Отже, в представлених варіантах ймовірних завдань робиться упор на розвиток різних мовленнєвих навичок здобувачів вищої освіти в процесі їх фахової підготовки. Перше завдання, наприклад, спрямовано на мовленнєву практику в ситуаціях спілкування, наближених до реальних, мета другого завдання – поліпшити фонетику, третє завдання може бути дано з метою розвитку діалогічного мовлення, четверте завдання служить розвитку писемних навичок. Зрозуміло, що для отримання необхідної ефективності подібні завдання мають носити системний характер, а викладач може виступити в якості фасилітатора, або ментора в процесі самостійної роботи здобувачів вищої освіти у тандемі зі штучним інтелектом (надавши їм посилання на різні сайти і додатки зі штучним інтелектом, пояснюючи, для чого може бути використаний той чи інший інструмент).

Висновок. Таким чином, в процесі дослідження було з'ясовано, що впровадження штучного інтелекту в процес фахової підготовки, а саме в процес вивчення іноземної мови є вкрай перспективним та не достатньо розглянутим питанням сучасної педагогічної наукової розвідки. Дослідження дає можливість продемонструвати, що заміни викладача іноземної мови в процесі фахової підготовки штучним інтелектом не вбачається на даному етапі

функціонування штучного інтелекту неможливо, бо сам штучний інтелект має потенціал доповнити і поліпшити освітній процес, але безпосередня аудиторна творча педагогічна робота виконується саме викладачем враховуючи потенціал здобувачів, їх освітні цілі та індивідуальні можливості.

Робота в напрямку використання штучного інтелекту в контекст фахової підготовки здобувачів освіти для навчання іноземної мови є досить актуальною та **перспективною** проблематикою і повинна бути продовжена не тільки в контексті розробки нових інструментів штучного інтелекту, а й з боку створення алгоритмів і механізмів взаємодії викладачів і здобувачів зі штучним інтелектом у більш широкій ретроспективі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Берегова Я., Борисенко Н. Штучний інтелект як інструмент розвитку креативності майбутнього вчителя початкової школи. *Science, people and the latest technologies* : the bulletin of the IV International Scientific and Practical Conference, October 09–11, 2023 y. Sofia, Bulgaria, 2023. С. 132–135.

2. Гембара Т. Застосування технологій штучного інтелекту для сучасної педагогічної мобільності. *Професійний розвиток педагога в умовах інтеграції до європейського освітнього простору: міжнародна академічна та професійна/професійно-педагогічна мобільність* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції Національний університет «Львівська політехніка», 26–27 листопада 2021 р., Львів, 2021. С. 119–121.

3. Полухтович Т. Г., Цюрик М. П., Лінник Б. В. Використання штучного інтелекту в інклюзивній освіті. *Topical aspects of modern scientific research. the bulletin of the 3-rd International scientific and practical conference*, November 23–25 2023 y., 2CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2023. P. 357–360.

4. Гаєвська О., Швидкий Д. Впровадження методу науково-дослідного проекту з використанням штучного інтелекту при викладанні японської мови студентам-філологам. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Педагогіка. Соціальна робота*. 2023. Вип. 2 (53). С. 34–39.

5. Трифонова О., Садовий М. Використання штучного інтелекту та нейромереж в освітньому процесі з фахових дисциплін студентами спеціальності «Професійна освіта (Цифрові технології)». *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка*. 2023. Вип. 1. С. 45–54.

6. Shekhavtsova S. et al. Modern technologies for forming intercultural competence in students of HEIs in the process of professional training. *Revista Eduweb*. 2023. Vol. 17. №. 2. P. 177–187.

7. Koknova T. Practical Experience of “Online Learning” Course As a Tool To Develop Linguistic-and-Methodological Competence of Prospective Foreign Language Teachers. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 30. т.4. С. 53–60.

8. Краснопольський В., Пахомова Т., Курилова Ю. Навчальний потенціал штучного інтелекту

для організації самостійної роботи студентів у процесі вивчення іноземної мови. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. Вип. 7 (13). С. 587–599.

9. Новік К., Козлов Є., Голубєва І. Застосування штучного інтелекту в процесі CPD для викладачів англійської мови: стратегії та перспективи. *Вісник науки та освіти*. 2024. Вип. 3 (21). С. 287–300.

10. Терепищій С. Медіаграмотність в епоху штучного інтелекту: інтеграція інструментів і методів штучного інтелекту в сучасні педагогічні підходи. *Актуальні питання гуманітарних наук. Педагогіка*. 2023. Вип. 60. т. 4. С. 195–202.

11. Толочко С. Методика використання сервісів зі штучним інтелектом для репрезентації результатів наукових досліджень. *Ricerche Scientifiche E*

Metodi Della Loro Realizzazione: Esperienza Mandiale E Raelta Domestiche. Europe Scientific Platform European Scientific <https://doi.org/10.36074/logos-29.09.2023.57>. Bologna, Repubblica Italy, September 29, 2023. P. 198–201.

12. Годунова А., Толочко С. Моніторингове дослідження сприйняття підлітками технологій зі штучним інтелектом. *Перспективи та інновації науки. Сер. Педагогіка. Психологія. Медицина*. 2023. Вип. 12 (30). С. 185–195.

13. Дроздова В. В., Рудницька К. В., Росквас І. А. Інноваційні технології викладання іноземних мов в умовах зростаючого впливу технологій штучного інтелекту на освітні процеси. *Академічні візії*. 2023. Вип. 26. С. 1–16.